

AMORETA

Edicija: NAJVEĆE LJUBAVI

Najzad, i poslednju radost, da mogu da budu sami, daleko od surovih lica, da mogu otvoreno da govore, oduzeo im je Kerenski. Naredio je da se supružnici razdvoje, dozvoljavajući im da se vide samo za stolom, kad su mogli da razgovaraju samo o opštim stvarima.

To je za Aliks i Nikolaja bilo najteže. Nije im bilo dovoljno što su im uzeli vlast, državu, novac, prijatelje; smetala im je i njihova ljubav. Vatrena a blaga ljubav, još od prvog pogleda, plamtela je u ovim bićima. Nikolaj je ovu zabranu shvatio kao najpodliji udar, kome cilj nije bio da se sruši car, već da se ubije supružnička ljubav.

Car Nikolaj i Aleksandra Romanov

Helena F. Barkašov

I

Aliks je bila prava mala princeza. Ušuškana u darmštatskoj palati, unuka jedne od najmoćnijih žena na svetu – engleske kraljice Viktorije – nije ni sanjala šta će joj sve život doneti u godinama u koje je mirno gledala krupnim, tamnim očima. U belim uštirkanim haljinicama, s pogledom na jednu od najlepših bašti na svetu, s milom, nežnom majkom i moćnim i dobrim ocem, Aliks nije ni slutila da se u palate vojvotkinja, princeza i kraljica može useliti išta drugo osim lepote, mirisa i slatkih vetrova. Rođena 1872, kao jedno od sedmoro dece prelepog para, Aliks je verovala da je život bašta u kojoj rastu čarobni cvetovi i mirisne biljke u kojoj će se jednog

dana pojaviti njen princ: lep, visok, moćan kao nijedan pre njega.

Uzalud je Alis upozoravala Aliks da mora da se spremi za život, da se ugleda na svoju jaku i otmenu, opasnu i hrabru baku Viktoriju, da mora da bude glasnija i otvorenija. Nikad nijedna devojčica plave krvi nije bila tako tiha, zatvorena, a opet vesela i maštovita kao Aliks. Igrala se s mlađim bratom i sestrom, smišljala priče pored kamina, zamišljala daleke krajeve, uživala da uči da svira, pleše, govori strane jezike. Još kao sasvim mala, Aliks je naročitu naklonost pokazivala prema Vagneru. U njegovoj muzici je otkrila čudnu, nadzemaljsku srodnost sa svojim duhom i mislima. Leta je, s drugim unucima kraljice Viktorije, provodila u Vindzoru. Tu je otkrivala i pamtila nove boje i zvukove, učila plesove i saznavala damske tajne. Detinjstvo male Aliks ličilo je na bajku, a onda se, iznenada, u raskošnu palatu u Darmštatu uselila nesreća.

II

Hladna i ponosna, carica okrete leđa iza-
slanicima i izade iz salona. Bila je zapre-
pašćena što su joj se u takvoj prilici, ozbilj-
noj i dramatičnoj, misli otrgle i otišle u rano
detinjstvo. Baš sad, kad je cela Rusija uzavrela
i kad su bili na ivici sunovrata, ona se vratila
u svoju palatu u Darmštat, setila se svoje
krhke i nežne majke i njenog užasa kad joj
je pred očima princ Frederik, još beba, ispao
kroz prozor. Krik njene majke, bol, očaj koji je
pocepao porodicu i uselio večnu tugu. Majka
više nikada nije bila ista. Aliks se toga nije ni
sećala, ali taj tragični događaj toliko puta je
prepričavan u njihovoj porodici da ga je znala
napamet. Njena mlada majka nastavila je da

živi, ali deo nje zauvek je umro, a njene oči više nikada nisu imale onaj radostan sjaj koji je odlikovao decu.

– Alik – rekao je Nikolaj – šta se dešava s tobom? Gde si odlutala?

Nije mu ništa odgovorila. Pomilovala ga je nežno po obrazu svesna da se nalaze na početku kraja. Ako se taj tren mogao osetiti i odrediti, onda je to bilo upravo tada. Pogledala je prelepe oči svog muža i pokušala da taj trenutak sreće produži unedogled.

Gučmov i Kornilov, oborene glave, prodoše pored nje i odoše sa svojom pratnjom.

Istog dana, u Mogiljevu, pred polazak u Carsko Selo, drugi izaslanici Dume obavestili cara da je uhapšen.

Dvostruko izdajstvo, dvostruko verolomstvo nove vlade koja je počela da otkriva svoje prave namere.

Kornilov povlači vernu dvorsku gardu i zamenjuje je grubom soldateskom. Za vladare je počinjao tamnički režim. Car Nikolaj nije verovao da se sve to dešava. Bio je siguran da će sve biti kao pre, da će sve doći na svoje mesto. Nikolaj da, ali ne i Alik. Ona se setila

strašnih reči Grigorija Raspućina da će četrdeset pet dana posle njegove smrti doći kraj carskoj porodici i Rusiji. Ali Nikolaj nikad nije verovao da je Griša sveti čovek. Aliks oseti da joj se vrtilo u glavi, sve se mešalo – detinjstvo, mladost, mirisi, tragedije, časovi sreće i mira. Godinama nije mislila na to, a onda se odjedanput u njenoj glavi sve vratilo. Posle nesreće s malim bratom, izgledalo je da su se mir i sreća vratili u njihovu palatu, a onda se seti difterije. Napadala je ona prinčeve kao i seljake, i Aliks je kao petogodišnje dete bila teško bolesna. Povratili su je iz čeljusti smrti. Ali njena mlađa sestra i majka nisu se izvuikle. U šestoj godini Aliks je ostala bez majke. Lepa, nežna, pametna princeza i majka umrla je u trideset petoj godini. Skoro četiri godine Aliks je bila izgubljena. Nije mogla da govori ni da se seća. Njihov nesrećni otac pokušavao je na sve načine da im nadoknadi majku. Kraljica Viktorija pozvala ih je kod sebe, zabrinuta za svoje unuke, siročiće, koje plava krv nije štitila ni od bola ni od tuge; naprotiv, sva zadovoljstva koja je kraljevsko-prinčevski život donosio, svi baldahini, mirisi, ukusi,

perje i drago kamenje, samo su činili da se bol oseća jače, tuga intenzivnije, a da smrt izgleda tako ne prirodno.

III

Kod saveznika, naročito u Francuskoj, vest o revoluciji u Rusiji izazvala je neopisivo oduševljenje. U skupštinskim kuloarima, dobro obavješteni ljudi odavali su engleskom ambasadoru čast što je organizovao državni udar. Istovremeno su upućivane kritike francuskom ambasadoru, koji nije hteo da sledi primer Bjukenena u ovom izdajstvu, za koje su verovali da je u interesu saveznika. Aliks je bila užasnuta što je izdaja došla upravo iz zemlje iz koje je poticala njena moćna i svetla plava krv.

Čudna zabluda koja će dugo trajati, i pored svih razočaranja, neprestanih opomena gospodina Paleologa, pored očigledne izdaje nove

vlade. Toliko je bila moćna ova revolucionarna mistika, slepa i gluva prema stvarnosti!

Privremena vlada je 20. marta objavila prvi proglas, koji istovremeno predstavljao opasan nagoveštaj. „To je opširan dokument koji obasipa osudama stari režim, a obećava narodima sve blagodeti jednakosti i slobode“, beleži Paleolog, koji se odmah uputio ministru spoljnih poslova Miljukovu. Obratio mu se bez okolišenja: „Posle naših poslednjih razgovora, nisam bio iznenađen zbog reči kojima se jutros objavljeni proglas izražava o ratu; ali se zato ipak gnušam. Nije čak nijednom rečju pomenuta odluka da se rat nepomirljivo nastavlja do konačne pobede! Nemačka nije čak ni pomenuta! Nijedne reči o našim ratnim ciljevima!“

Bled i smeten, Miljukov promuća neka nejasna objašnjenja. Pokušao je da navede olakšavajuće okolnosti, težinu unutrašnjeg položaja, i zaključio: „Dajte mi vremena!“

Ali Paleolog se nije nimalo varao u pogledu novih gospodara koji su se dočepali vlasti. Predsedniku francuske vlade Ribou šalje telegram na 23 strane, koji završava rečima: „U sadašnjem stanju, revolucionarna Rusija ne može ni da zaključi mir ni da ratuje.“

Uostalom, ljudi revolucije su vrlo brzo napustili ulogu koja im je omogućila da steknu naklonost saveznika za državni udar koji su pripremali. Rodoljubiva uveravanja, mržnja prema Nemačkoj i optuživanje carice za izdajstvo su odbačeni kao neuverljivi. Ruska revolucija pokazivala je svoje pravo lice.

Aliks je klečala moleći se i pitajući se kako to da su baš u njoj videli izdajnika i krivca za ovo vrenje krvi.

Članovi privremene vlade grubo su odbili poziv na ručak koji im je uputio francuski ambasador, a kasnije Kerenski dolazi da počastvuje ambasadu svojim prisustvom, samo da bi ručao s Kašenom, Muteom i Lafonom.

Francuska vlada je odmah poslala u Petrograd nekoliko socijalista, koji su vrlo loše primljeni. „Prijem je toliko bio hladan, da je Kašen izgubio prisustvo duha i onda, kako bi nastavio razgovor, pokušao da započne novu temu. A tema je bila, ni više ni manje, nego Alzas-Loren!“

Istog mišljenja bio je i Alber Toma, koji je odmah dojurio u Petrograd. Ovaj izvanredni izaslanik Francuske Republike javio je

Paleologu da je opozvan pošto nije u toku događaja, nije „a la paž“, a zatim je izjavio, posle razgovora s Kerenskim, kako treba odbaciti „balast“ i odustati od svakog programa aneksije. U svom revolucionarnom oduševljenju on ide još dalje: prisustvujući nemoj vojnoj paradi, na kojoj su trupe ponosno marširale noseći transparente s natpisima: „Dole rat! Hoćemo mir!“, francuski ministar je uzviknuo: „Kako je to lepo! Kako je to lepo!“

Predstavnik Francuske pozivaju na veliki skup u Mihailovom pozorištu. Na pozornici, posle pevačica, izlaze govornici i ministri. Neka čekinjava, mračna i divljačka prilika diže se sa svog sedišta i uzvikuje ljutitim glasom: „Hoću da govorim protiv rata, za mir!“

Buka. Uzbuna. Sa svih strana dovikuju: „Ko si?! Odakle dolaziš?! Šta si radio pre revolucije?!“

Čovek okleva, pa zatim izjavljuje: „Dolazim iz Sibira. Bio sam na robiji!“

„Ti si politički osuđenik?!“

„Ne, već robijaš osuđen po krivičnim zakonima, ali imam i ja svoju savest!“ I robijaš se penje na pozornicu i poziva na bratimljenje s

Nemcima, dok Alber Toma steže ruku Paleologu i šapuće mu na uho: „Ovo je neviđena veličina. Ovo je zanosna lepota!“

Međutim, mir samo izaziva uznemirenje kod nekih pribranih duhova, Miljukov mesec dana ranije neumoljivo napada carsku vladu i oseća se nelagodno pri pomisli na sopstvenu odgovornost kao člana vlade. Sklopiti mir znači raskinuti sa saveznicima, a ako oni pobeđe, to znači svakako se svrstati u tabor pobeđenih i snositi teške posledice. Zato Miljukov pokušava, ali vrlo plašljivo, da se suprotstavi Kerenskom, da dobije u vremenu, da spreči rasturanje vojske. Nada se da će ga u tom nastojanju podržati predstavnici saveznika. Uzaludna nada! Alber Toma, potpomognut Bjukenenom, opredeljuje se otvoreno za Kerenskog, uticajni francuski socijalistički izaslanici takođe ga podržavaju.

„Vaši socijalisti mi ne olakšavaju zadatak!“, žalio se Miljukov Paleologu.

Uznemiren zbog čudnog držanja novog predstavnika Francuske, Paleolog šalje opominjući telegram Ribou. On daje telegram Alberu Tomi, koji suvo izjavljuje: „Moje mišljenje

je sasvim suprotno. Vama je mnogo stalo da pošaljete ovaj telegram?“

„Da, mnogo sam o tome razmišljao.“

„Onda ga pošaljite, ali neka bude poslednji!“

Paleolog tada stavlja do znanja žustrom socijalisti da će sve dok ne bude smenjen sa svog položaja, smatrati svojom dužnošću da obaveštava svoju vladu.

Međutim, zbog navaljivanja Albera Tome da se potpuno povuče, Paleolog je bio prinuđen da nekoliko dana kasnije uputi predsedniku francuske vlade nov telegram sledeće sadržine: „Ozbiljnost događaja koji se dešavaju i osećanje odgovornosti prisiljavaju me da vas zamolim da mi neposrednim i izričitim naređenjem potvrdite da, prema uputstvima g. Albera Tome, imam pravo da se uzdržim od toga da vas obaveštavam.“

Ovog puta, socijalistički ministar skoči. Koračajući besno po prostranom kabinetu ambasadora, on ga zasu prekorima i prebacivanjima. Zatim se umirio i dobivši Riboov odgovor, koji je pozvao oba protivnika da izlože svoja gledišta, dobio je njihova mišljenja. Jedna rečenica u telegramu Albera Tome

pokazuje njihovo osnovno razmimoilaženje: „Verujem u mogućnost da se Rusija uvede u rat objavljivanjem demokratske politike; g. Paleolog ne veruje da se to može postići.“

I istorija je pokazala koliko je francuski ambasador dobro video.

Aliks je bila zbunjena. Nije više razumela šta se dešava. Deca su bila uplašena, ali ne i uspaničena. Nikolaj je bio tih i odsutan iz svih zbivanja. Jedino je još pred ikonama osećala mir u tom užasnom kovitlacu. Tu je sav „tur d fors“ diplomatije, zavera, izdaje, besnog naroda bio daleko. Sa svojom decom uz sebe imala je mir, ako već nije imala nadu. Nije verovala u sreću, ali nije ni poricala da ju je povremeno imala previše.

IV

Dok je Alber Toma bio opijen revolucionarnim oduševljenjem, dok je saveznička štampa vukla po blatu caristički režim, koji je po cenu najvećih žrtava verno izvršavao svoj zadatak pune tri ratne godine a sanjalice svuda pevale o zori slobode, ovako je izgledala ta zora koja je osvetljavala Rusiju.

Prvog dana pobede, 14. marta, Sovjet je požurio da izvrši svoje obaveze prema nemačkoj vrhovnoj komandi, objavljujući čuveni „Prikaz br. 1“.

Ovaj korak nove vlasti naneo je takav udarac vojsci da se više nikada nije povratila. U stvari, on je ukinuo disciplinu, podigao vojnike protiv oficira i učinio nemogućim svako

naređenje vrhovne komande. Kasnije su tvorci ovog „prikaza“ pokušali da skinu sa sebe ogromnu odgovornost, poričući učešće u njegovom obznanjivanju. Ali dokumenta postoje i govore da ga je sačinio član kancelarije Sovjeta, socijalista Sokolov, koji je postao većnik, i da je privremena vlada znala za ovaj „prikaz“, kao i da je olakšala njegovo objavljivanje, naredivši da se pošalje specijalnim telegrafom. U isto vreme, rastrojavanju vojske odlučno je doprinosila i Bojna komisija pri Duminom komitetu, na čijem je čelu stajala kreatura Gučkova, general Potapov. Primećuje se da je novi ministar rata bio okružen izdajnicima. General Potapov, kao i general Poič-Brujevič, kao i general Polivanov, kao i toliki drugi, služili su istovremeno i revoluciji i neprijatelju, da bi najzad svoj mač prodali boljševicima. Gučkov je dao generalu Polivanovu zaduženje da predsedava komisiji koja je trebalo da izradi deklaraciju vojničkih prava, namenjenu brisanju svega onoga što je preostalo od discipline posle obznane „Prikaza br. 1“. General Denjikin, kao istoričar revolucije, donosi ovakav sud o toj komisiji: „S iznenađujućim

cinizmom, koji se graniči s izdajstvom, ova organizacija, koja je obuhvatala mnoge generale i oficire koje je imenovao ministar rata, sprovodila je iz dana u dan propagandu subverzivnih ideja i razarala vojne ustanove.“

Dvadesetog marta, samo četiri dana po carevom odricanju, novi ministar rata Gučkov izlagao je već u ovom smislu svoje mišljenje pred kolegama u kabinetu. Govorilo se o iznošenju tajnih ugovora, zaključenih sa saveznicima; Lvov, koji se docnije takode prodao boljševicima, žigosao je ove ugovore kao „ugovore razbojnika i hulja“.

Vrhovni vojni zapovednik Aleksejev, u izveštaju podnetom vladi, kaže da je „revolucija nanela strahovit udarac našoj vojnoj sili, da se rastrojstvo vojske nastavlja divovskim koracima i da je vrhovno zapovedništvo nemoćno“. Ovo je upravo ono što Ludendorf beleži u svojim sećanjima: „Ruska revolucija povukla je neumitno smanjivanje vrednosti ruske vojne sile, oslabila Antantu i znatno olakšala naš težak zadatak“, i dodaje: „u aprilu i u maju 1917. godine, pored naše pobede na Eneu i u Šampanji, ruska revolucija nas je spasla.“

I upravo u ovom trenutku Alber Toma izražava svoje oduševljenje povodom jedne revolucije koja je došla do tog stepena da spase Nemačku i šalje predsedniku francuske vlade poruku koja zapanjuje svojom nesavesnošću: „Verujem u mogućnost da Rusija krene u rat objavljivanjem jedne demokratske politike.“

Aliks i Nikolaj više su ćutali nego što su govorili. Razumeli su se pogledima i dodirima. U svom tom užasu, u nagoveštajima krvavih obračuna, sukoba, kraja, oboje su najviše brinuli za carevića i njegovu hemofiliju. Paradoksalno, taj gen, preko Aliks, stigao je upravo od jake krvi kraljice Viktorije. Nije više bilo Raspućina koji je jedini mogao da zaustavi krvarenje mladom careviću, ali činilo se da Aleksejeva krv nije jedina koja je nezaustavljivo tekla. Cela Rusija će uskoro krvariti.